

УДК 658.8:664.3

Салькова Ірина Юріївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
Вінницький національний аграрний університет*

Салькова Ирина Юрьевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономики
Винницкий национальный аграрный университет*

Salkova Iryna

*Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor,
Associate Professor of Economics Department
Vinnytsia National Agrarian University*

Довгань Юрій Васильович

*асистент кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницький національний аграрний університет*

Довгань Юрий Васильевич

*ассистент кафедры маркетинга и аграрного бизнеса
Винницкий национальный аграрный университет*

Dovhan Yuriy

*Assistant of Professor of Marketing and Agribusiness Department
Vinnytsia National Agrarian University*

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

МАРКЕТИНГОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ГЛОБАЛЬНОГО СПРОСА НА ПРОДУКЦИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ МАСЛОЖИРОВОГО ПОДКОМПЛЕКСА

MARKETING RESEARCH OF THE GLOBAL DEMAND FOR PRODUCTS OF ENTERPRISES OF OIL AND FAT SUBCOMPLEX

Анотація. Досліджено тенденції розвитку світового ринку продукції підприємств олійно-жирового підкомплексу. Розглянуто напрями використання продукції олійних культур та продуктів їхньої переробки. Вивчено структуру та визначено обсяги глобального попиту на харчові рослинні олії. Наведено рекомендації по формуванню маркетингової стратегії підприємств олійно-жирового підкомплексу в сучасних умовах.

Ключові слова: маркетинг, маркетингове, дослідження, глобальний попит, харчові рослинні олії, олійно-жировий підкомплекс.

Аннотация. Исследовано тенденции развития мирового рынка продукции предприятий масложирового подкомплекса. Рассмотрено направления использования продукции масличных культур и продуктов их переработки. Изучено структуру и определены объемы глобального спроса на пищевые растительные масла. Приведены рекомендации по формированию маркетинговой стратегии предприятий масложирового подкомплекса в современных условиях.

Ключевые слова: маркетинг, маркетинговое исследование, глобальный спрос, пищевые растительные масла, масложировой подкомплекс.

Summary. The tendencies of development of the world market of products of enterprises of the oil-fat subcomplex are investigated. Areas of use of oilseeds and products of their processing are considered. The structure of the global demand for edible vegetable oils is studied and its volumes are determined. Recommendations on the formation of the marketing strategy for the enterprises of the oil and fat subcomplex in the modern conditions are given.

Key words: marketing, marketing research, global demand, edible vegetable oils, oil and fat subcomplex.

Постановка проблеми. Основним завданням маркетингових досліджень є надання суб'єктам ринку інформації, необхідної для подальшого прийняття ними ефективних управлінських рішень. Актуальна інформація може бути отримана на підставі постійного аналізу ринкової ситуації та тенденції її зміни, вивчення факторів, які здійснюють вплив на ринкову кон'юнктуру. Глобальний олійно-жировий ринок динамічно розвивається, змінюються структура та географія попиту, коригуються вподобання та смаки споживачів, удосконалюються традиційні та з'являються нові технології виробництва продукції. Системне вивчення світового олійно-жирового ринку дасть змогу сформувати інформаційну базу для прийняття рішень та надати рекомендації для формування маркетингових стратегій підприємств олійно-жирового підкомплексу АПК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним дослідженням різноманітних аспектів проблематики формування ринку продукції підприємств олійно-жирового підкомплексу присвятили наукові праці такі відомі вчені, як В. Андрійчук, М. Ільчук, С. Капшук, В. Пилявець, Н. Черепанова, В. Шумейко та інші. Актуалізація отриманих в результаті проведених досліджень даних вимагає від науковців і практиків продовження систематичного маркетингового вивчення олійно-жирового ринку у всіх його проявах.

Цілі статті. Метою статті є дослідження стану та основних тенденцій розвитку світового ринку харчових рослинних олій як підґрунтя для формування маркетингової стратегії підприємства олійно-жирового підкомплексу АПК.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно важливе місце в маркетинговому стратегічному управлінні діяльністю підприємства посідає його маркетингова стратегія, яка формує ринкові стратегічні орієнтири [1].

Маркетингова стратегія передбачає:

- сегментування ринку — виділення окремих груп споживачів;
- вибір цільових ринків — визначення цільових сегментів, на які фірма орієнтуватиме свою діяльність;
- позиціонування товару на ринку;
- визначення конкурентів-мішеней;
- визначення конкурентних переваг [2].

Маркетингове сегментування світового олійно-жирового ринку здійснюється за географічною ознакою, напрямом використання продукції, типом та способом її виробництва. Відповідно до цілей нашого дослідження зосередимо увагу на вивченні тенденцій глобального споживання і попиту в сегменті харчових рослинних олій.

Рослинні олії та жири є необхідними поживними речовинами для харчування людей та годівлі тварин. Вони забезпечують найбільш концентроване

джерело енергії в харчових продуктах, постачають незамінні жирні кислоти, які є попередниками важливих гормонів і простагландинів, значною мірою сприяють відчуттю ситості після їжі, є носіями жиророзчинних вітамінів і використовуються для виробництва продуктів харчування надаючи їм більш приємного смаку. Основними джерелами жирів в раціоні людини є м'ясо, молочні продукти, птиця, риба, горіхи та рослинні олії.

Фізично, рослинна олія є рідиною, яка отримана в результаті дроблення насіння чи частин рослин олійної пальми, сої, ріпаку, соняшнику, кукурудзи, арахісу, пальмового ядра, копри, бавовнику, кокосового горіха, льону, гірчиці, волоського горіха та інших рослин. Рослинна олія видобувається з рослин у вигляді тригліцеридів, при кімнатній температурі знаходиться в рідкому стані, а у твердому стані вона має форму рослинного жиру [3].

Існує багато типів рослинних олій, як їстівних (харчових, кондитерських, кулінарних), так і неїстівних. Загальновідомо, що більшість їстівних рослинних олій є необхідними для кулінарних цілей.

Харчові рослинні олії використовуються людством уже декілька тисяч років. Стародавні люди вже тоді мали технології видобування олій, яку використовували в основному в релігійних та лікувальних цілях.

Харчові олії є одними з найбільш важливих та широко використовуваних інгредієнтів для приготування продуктів харчування. Оскільки серед населення збільшується частота виникнення хронічних захворювань, таких як серцеві захворювання, ожиріння, споживачі все частіше надають перевагу здоровому харчуванню, що включають омега-жирні кислоти та мінімізують ризик хронічних захворювань.

Рослинні олії також використовуються для промислових, лікарських та косметичних цілей. Значну питому вагу у обсягах споживання рослинних олій має промислове використання, відходи виробництва, які використовуються як сировина для біопалива, виготовлення кормів сільськогосподарським тваринам, їжі домашніх тварин.

Широкий спектр напрямів споживання продукції олійних культур та продуктів їхньої переробки є важливим чинником формування попиту на них. Попит показує обсяг (кількість) товару, котрий споживач бажає і може придбати за деякою із можливих протягом певного періоду часу ціною на конкретному ринку [4]. Споживання, а відповідно, і попит на найбільш популярні у споживачів харчові рослинні олії (пальмову, соєву, ріпакову та соняшникову) на світовому ринку мають тенденцію до зростання (рис. 1).

Глобальний попит на харчові рослинні олії протягом досліджуваного періоду був повністю забезпечений відповідними обсягами пропозиції. Обсяги споживання в абсолютному виразі зросли на 23,9 млн

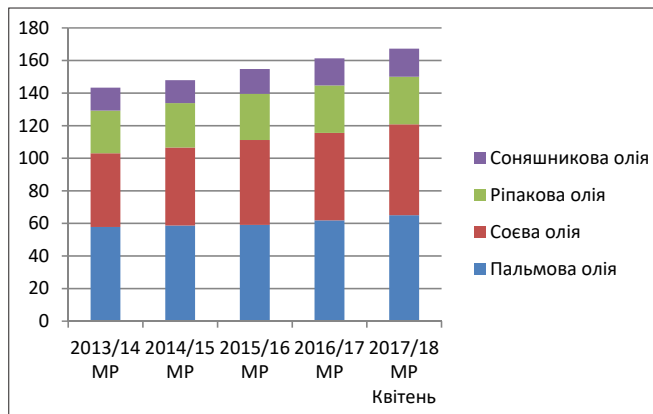

Рис. 1. Глобальне споживання харчових рослинних олій, млн тон

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства сільського господарства США [5]

тон (в 1,2 рази) та досягли на квітень 2017/2018 МР рівня 167,2 млн тон в рік. Найбільше зростання в обсягах глобального споживання показали соєва (10,5 млн тон) та пальмова (7,3 млн тон) олії.

За думкою експертів маркетингового агентства Global Industry Analysts місткість світового ринку харчових рослинних олій в 2020 році зросте і становитиме близько 230 мільйонів тон в рік [6].

У структурі глобального споживання харчових рослинних олій найбільша частка — 77,2 % припадає на харчове споживання (рис. 2).

Промислове споживання харчових рослинних олій станом на квітень 2017/2018 МР становило 22,2 %. Протягом досліджуваного періоду суттєвих змін у структурі споживання не відбувалося.

Прогноз організації ООН з продовольства та сільського господарства (FAO) на 2017/18 МР рік вказує на загальну збалансованість глобальної ситуації з попитом та пропозицією як на ринку насіння олійних культур, так і продуктів їх переробки. Глобальне виробництво олійних культур, відповідно до очікувань FAO, підтримує рекордний рівень 2016/2017 МР з невеликим скороченням пропозиції насіння сої та соняшнику, які будуть компенсовані зростанням пропозиції інших олійних культур. Глобальна посівна площа під основними олійними культурами розширюється, однак їхня середня урожайність дещо зменшиться та знаходитиметься у межах тренду. Очікується, що обсяги світової торгівлі рослинними оліями, жирами та кондитерськими виробами продовжать розширюватися в 2017/18 МР [7].

Прогноз FAO відносно обсягів світового виробництва продукції олійних культур у 2017/18 МР у порівнянні з попередніми сезонами є достатньо помірним та базується на очікуваннях експертів щодо світового попиту на сировину. Фактичні дані, звичайно, можуть бути скориговані із потенційним зростанням доходів населення та підвищенням по-

Рис. 2. Структура глобального споживання харчових рослинних олій (квітень 2017/2018 МР), %

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства сільського господарства США [5]

питу на сировину у секторі біодизеля. Враховуючи прогностичні та фактичні дані, можна припустити, що глобальна пропозиція олійної сировини, олій та жирів рослинного походження буде достатньою для задоволення світового попиту.

Зростання попиту на світовому ринку харчових рослинних олій та жирів спостерігається вже декілька десятиліть. Це обумовлено такими чинниками, як наявність широкого різноманіття товарів за прийнятними для споживачів цінами; наявність широкого асортименту пропозиції продуктів харчування з різноманітними харчовими профілями, які задовольняють різні вподобання споживачів за смаками та текстурами; збільшення світового обсягу споживання населенням харчових рослинних олій та жирів, які є корисними для здоров'я людини; збільшення попиту на органічну, неперероблену та нерафіновану олії; зростання обсягів промислового споживання рослинних олій [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наявні тенденції до збільшення глобального попиту на ринку харчових рослинних олій потребують від вітчизняних підприємств олійно-жирового підкомплексу коригування власних маркетингових стратегій. Виходячи з фактичних та прогнозованих даних розвитку олійно-жирового ринку, необхідно врахувати наступне: з року в рік у світі зростають обсяги споживання олії в розрахунку на 1 людину; все більше споживачів надають перевагу природним «здоровим» харчовим оліям рослинного походження; основним конкурентом для українських гравців на світовому ринку є пальмова олія; в Україні існують потужні природний і виробничий потенціали для нарощування пропозиції соняшникової, соєвої та ріпакової олій.

Окремої уваги потребує проведення маркетингових досліджень ринкового сегменту високоолеїнових рослинних олій.

Література

1. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: навч. посібн. / Н. В. Куденко. — К.: КНЕУ, 2005. — 152 с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг / С. С. Гаркавенко. — К.: Лібра, 2009. — 280 с.
3. Пешук Л. В., Носенко Т. Т. Біохімія та технологія оліє-жирової сировини. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 296 с.
4. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Уч. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, Ш. М. Флинн. — Пер. 19-е англ. изд. — М.: ИНФРА-М, 2013. — XXVIII, 1028 с.
5. Офіційний сайт закордонної сільськогосподарської служби Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/compositeViz>
6. Офіційний сайт агентства «Global Industry Analysts, Inc.». Vegetable oils a global strategic business report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.strategyr.com/pressMCP-2226.asp>
7. Офіційний сайт FAO. Food outlook. November 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fao.org/economic/est/est-commodities/oilcrops/en/>
8. Красняк О. П., Довгань Ю. В. Маркетингова оцінка напрямів інвестиційно-інноваційної активності підприємств олійно-жирового підкомплексу [Електронний ресурс] / О. П. Красняк, Ю. В. Довгань // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 12. — Режим доступу: <http://www.investplan.com.ua/uk/12-2018>.